

**К.В. Монатко,
О.А. Подплетня,
В.Ю. Слесарчук**

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОТИЗАПАЛЬНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮФІЛЬНОГО ПОРОШКУ КАВУНА

*ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»
кафедра загальної та клінічної фармації
(зав. – д.фарм.н., проф. О.А. Подплетня)*

Ключові слова: запалення, карагенін, зимозан, формалін, ліофільний порошок кавуна, нестероїдні протизапальні лікарські засоби, диклофенак натрій, Канефрон Н

Key words: inflammation, karrahenin, zymosan, formalin, lyophilized powder of watermelon, nonsteroidal anti-inflammatory drugs, diclofenac sodium, Canephron N

Резюме. В статті представлені результати дослідження протипро-воспалительної активності ліофільного порошку арбуза по сравнению з класическим представителем групи НПВП - диклофенаком натрія и комбинированным средством растительного происхождения Канефрон Н в условиях моделирования каррагенинового, формалинового и зимозанового отеков у крыс. Выявлено, что лиофильный порошок арбуза обладает антиэкссудативным эффектом, уступает по силе диклофенаку натрия, но имеет преимущества по продолжительности действия над комбинированным препаратом Канефрон Н.

Summary. The article presents the results of studies of anti-inflammatory activity of lyophilized powder of watermelon compared with classical representative of NSAIDs - diclofenac sodium and combination of vegetable origin Canephron H in modeling of karrahenin, formalin and zymosan edema in rats. It was revealed that the lyophilized powder of watermelon has anti-exudative effect, inferior in strength to diclofenac sodium, but has benefits over combined preparation Canephron H as for the duration of action.

Все більшу увагу науковців привертають лікарські рослини – джерело численних біологічно активних речовин, які здавна використовувались народною медициною [3, 12]. Фітотерапія має безліч переваг, які пов'язані з низькою токсичністю фітопрепаратів та полівалентністю дії [13, 14]. Часто фітопрепарати поєднують цінні види фармакологічної активності: сечогінну, антимікробну, протизапальну та ін. [1]. Не є винятком і *Citrullus lanatus* (кавун звичайний). Техніка сублімації дозволила науковцям Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського отримати порошок м'якоті кавуна [11] з високим вмістом стабільних біологічно активних речовини [10], що дало підстави прогнозувати широкий спектр фармакологічної активності.

Нашими дослідженнями [2, 6, 8] були підтверджені діуретичні властивості ліофільного порошку м'якоті кавуна (ЛПК), експериментально вивчена антимікробна активність [5], обґрунтована доцільність використання ЛПК при гострій нирковій недостатності [7]. Узагальнюючи дані літературних джерел, було встановлено наявність фітонутрієнтів (флавоноїдів, полісахаридів) у м'якоті кавуна [8], які, як відомо, мають протизапальну активність. Тому метою нашої подальшої роботи стало вивчення впливу ліофільного порошку кавуна на екссудативну фазу запалення, викликаного введенням різних флогогенів.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Досліди проводилися на білих нелінійних щурах самцях масою 180-220 г, що утримувалися в стандартних умовах віварію ДЗ «ДМА МОЗ України» [9].

У досліді використовувалися три моделі екссудативного запалення: карагенинового, формалінового та зимозанового. Для кожного виду запалення тварини були розділені на 4 групи по 6 щурів: 1 група – контрольна, що отримувала воду; 2 групі вводили препарат ЛПК внутрішньошлунково в дозі 150 мг/кг; 3 та 4 групи отримували препарати порівняння – Канефрон Н в дозі 27 мг/кг та диклофенак натрію в дозі 5 мг/кг відповідно.

Модель гострого асептичного запалення відтворювали при субплантарному введенні 0,1 мл 2% суспензії зимозану, 1% розчину карагеніну та 2 % розчину формаліну [4]. Препарати вводили піддослідним тваринам за годину до введення флогогенного агента. Про розвиток набряку судили за збільшенням розмірів стопи, який вимірювали в динаміці через одну, дві та три години після введення флогогенів. Активність досліджуваної речовини визначали за його здатністю зменшувати розвиток набряку порівняно з вихідним станом і запаленням, що утворилося, виражали у відсотках, які показували наскільки речовина в цій дозі пригнічувала розвиток набряку.

При статистичній обробці дані представляли у вигляді середня $\pm$ стандартна помилка середньої ($M \pm m$); статистичну значущість міжгрупових відмінностей оцінювали за критерієм t Стьюдента. Зміни вважали достовірними при $p < 0,05$.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

При спостереженні за експериментальними тваринами в контрольній групі щурів протягом перших трьох годин після введення карагеніну слід відзначити розвиток запалення кінцівок: відзначалося поступове збільшення об'єму набряку з піком на 120 хвилині. Результати впливу досліджуваного препарату і препаратів порівняння на інтенсивність карагенінового набряку представлено в таблиці 1.

Так, на моделі карагенінового запалення протинабряковий ефект ліофільного порошку кавуна у дозі 150 мг/кг проявлявся вже на 60 хвилині після введення флогогену. На фоні введення

ЛПК розміри запаленої кінцівки збільшувалися лише на 28,2% ($p < 0,05$) відносно вихідного стану. При цьому препарати порівняння - класичний нестероїдний протизапальний засіб диклофенак натрію та препарат рослинного походження Канефрон Н пригнічували процес запалення на 60 хвилині практично однаково: відсоток відхилення від вихідного стану становив 22,0% та 22,9% ($p < 0,05$) відповідно. Через 120 хвилин після початку експерименту показники протизапальної активності у всіх групах практично зрівнялись.

Через 3 години після введення карагеніну величина набряку кінцівок у групі тварин, що отримувала ЛПК, відхилялася лише на 29,2% ($p < 0,05$) відносно вихідного стану. Проте в групах препаратів порівняння запалення було більш вираженим.

Таблиця 1

Протизапальна активність ліофільного порошку кавуна на моделі карагенінового набряку у щурів

Група	Показник	Термін спостереження			
		вихідний стан	через 60 хвилин	через 120 хвилин	через 180 хвилин
Контрольна група	$M \pm m$	0,92 $\pm$ 0,15	1,34 $\pm$ 0,08*	1,52 $\pm$ 0,31*	1,36 $\pm$ 0,17*
	% відх. від вих.стану		+48,8	+68,3	+51,6
ЛПК 150 мг/кг	$M \pm m$	0,92 $\pm$ 0,06	1,18 $\pm$ 0,18*	1,32 $\pm$ 0,17*	1,19 $\pm$ 0,22*
	% відх. від вих.стану		+28,2	+43,6	+29,2
Канефрон Н 27 мг/кг	$M \pm m$	1,09 $\pm$ 0,16	1,33 $\pm$ 0,30	1,54 $\pm$ 0,31*	1,43 $\pm$ 0,30*
	% відх. від вих.стану		+22,0	+41,3	+32,2
Натрію диклофенак, 5 мг/кг	$M \pm m$	0,87 $\pm$ 0,13	1,06 $\pm$ 0,15*	1,24 $\pm$ 0,10*	1,15 $\pm$ 0,28
	% відх. від вих.стану		+22,9	+44,0	+32,1

Примітка. * - вірогідні відмінності по відношенню до контролю ($p < 0,05$ за критерієм t Стьюдента)

При моделюванні формалінового запалення протягом перших трьох годин після введення флогогену ми спостерігали збільшення об'єму набряку лапки як в експериментальних, так і в контрольній групах тварин. Результати впливу досліджуваного препарату і препаратів порівняння на інтенсивність формалінового набряку представлено в таблиці 2. Належить зазначити, що в контрольній групі пік розвитку запалення реєструвався на 180 хвилині, на відміну від показників при моделюванні карагенінового запалення. Цікавим виявився той факт, що через

годину після введення формаліну в групі препарату ЛПК та препарату порівняння диклофенак натрію було отримано рівнозначний протинабряковий ефект. До фіналу дослідження до 180 хвилини більш високий протизапальний ефект виявив, як і слід було очікувати, класичний НПЗЗ – диклофенак натрію. Проте препарат ЛПК продемонстрував також достатньо виразні антиексудативні властивості (за цей проміжок часу розмір запалених кінцівок тварин був збільшений всього на 37,1%).

Протизапальна активність ліофільного порошку кавуна на моделі формалінового набряку у щурів (n=6)

Група	Показник	Термін спостереження			
		вихідний стан	через 60 хвилин	через 120 хвилин	через 180 хвилин
Контрольна група	M±m	0,83 ± 0,10	1,34 ± 0,27*	1,41 ± 0,29*	1,45 ± 0,22*
	% відх. від вих.стану		+62,79	+69,0	+74,1
ЛПК 150 мг/кг	M±m	0,85 ± 0,25	1,27 ± 0,31*	1,26 ± 0,18*	1,12 ± 0,21
	% відх. від вих.стану		+52,0	+55,0	+37,1
Канефрон Н 27 мг/кг	M±m	0,85 ± 0,13	1,31 ± 0,17*	1,36 ± 0,26*	1,18 ± 0,15*
	% відх. від вих.стану		+55,3	+60,3	+39,7
Натрію диклофенак, 5 мг/кг	M±m	0,88 ± 0,13	1,32 ± 0,15*	1,36 ± 0,12*	1,17 ± 0,14*
	% відх. від вих.стану		+52,0	+57,8	+34,6

Примітка. * - вірогідні відмінності по відношенню до контролю (p<0,05 за критерієм t Стьюдента)

Наступним етапом у наших дослідженнях було моделювання зимозанового запалення у щурів. Наші дослідження показали, що введення зимозану контрольній групі тварин призводило до збільшення кінцівки щурів в 1,94 разу на 120 хвилину експерименту. Зазначимо, що до цього

часу розвиток запалення відзначався в усіх піддослідних групах. Через три години спостережень у контрольній групі щурів змін практично не реєструвалось – в 1,9 разу був збільшений об'єм набряклої лапи (табл.3).

Протизапальна активність сублімованого порошку кавуна на моделі зимозанового набряку у щурів

Група	Показник	Термін спостереження			
		вихідний стан	через 60 хвилин	через 120 хвилин	через 180 хвилин
Контрольна група	M±m	0,90 ± 0,21	1,37 ± 0,13*	1,75 ± 0,26*	1,72 ± 0,24*
	% відх. від вих.стану		+57,91	+98,81	+95,96
ЛПК 150 мг/кг	M±m	0,95 ± 0,15	1,43 ± 0,26*	1,49 ± 0,19*	1,37 ± 0,13*
	% відх. від вих.стану		+55,10	+61,26	+46,85
Канефрон Н 27 мг/кг	M±m	1,02 ± 0,10	1,53 ± 0,28*	1,80 ± 0,33*	1,64 ± 0,36*
	% відх. від вих.стану		+51,13	+80,10	+63,13
Натрію диклофенак, 5 мг/кг	M±m	1,15 ± 0,11	1,75 ± 0,29*	1,77 ± 0,31*	1,52 ± 0,36
	% відх. від вих.стану		+53,36	+54,08	+32,50

Примітка. * - вірогідні відмінності по відношенню до контролю (p<0,05 за критерієм t Стьюдента)

Експериментально встановлено, що через 3 години спостережень препарати ЛПК та диклофенак натрію демонстрували свої протизапальні

властивості. На тлі застосування препаратів набряк був збільшений лише у 1,4 та 1,3 разу відповідно відносно вихідного стану.

ПІДСУМОК

Таким чином, ліофільний порошок кавуна виявляє протизапальні властивості, що пояснюється його хімічним складом біологічно активних речовин (фітонутрієнтів – флавоноїдів, полісахаридів). Належить зазначити, що більш виражену антиексудативну активність ЛПК демонструє при моделюванні карагенінового та формалінового набряку, основним патогенетичним ланцюгом розвитку якого є активація ферменту

циклооксигенази. При використанні як прозапального агенту зимозану, який вважається активатором 5-ліпооксигенази, досліджуваний порошок кавуна продемонстрував також антиексудативну активність, кращу ніж у препарату порівняння Канефрон Н. Отже, ймовірно протизапальний ефект ЛПК ґрунтується на інгібуванні ЦОГ та зниженні активності ферменту 5-ліпооксигенази, що пригнічує синтез медіаторів запалення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вивчення впливу деяких рослинних екстрактів на ексудативну фазу запалення, викликаного введенням різних флогогенів / Л.М.Вороніна, Г.Б.Кравченко, А.Л.Загайко [та ін.] // Вісник фармації. – 2010. – № 1 (61). – С. 66-68.
2. Вивчення діуретичних властивостей ряду доз ліофілізованого порошку кавуна звичайного при одноразовому введенні / К.В. Монатко, О.А. Подплетня, В.Ю. Слесарчук, Л.В. Соколова // Фармакологія та лікарська токсикологія. – 2011. – № 5. – С. 213-214. [IV нац. з'їзд фармакологів України, 10-12 жовтня 2011 року, м. Київ.]
3. Гудзенко А.В. Гостра токсичність та протизапальна активність спиртових екстрактів кульбаби лікарської / А.В. Гудзенко, О.Е. Ядловський // Современ. проблемы токсикологии. – 2007. – № 3. – С. 39-42.
4. Доклінічні дослідження лікарських засобів: (мет. рекомендації) / за ред. Стефанова О.В. – К.: Вид. дім "Авіцена", 2002.- 527с.
5. Исследование антимикробной активности лиофильного порошка мякоти арбуза / Е.В. Монатко, И.П. Кошечая // Современные достижения медицинской и фармацевтической науки: I международ. интернет-конф. молодых ученых и студентов (г. Запорожье, 23-25 октября 2012 г.). – Запорожье, 2012.–С.113-114.
6. Монатко К.В. Експериментальне дослідження ліофільного порошку кавуна як потенційного засобу діуретичної дії / К.В. Монатко, О.А. Подплетня // Буквин. мед. вісник. – 2012. – Т. 16, № 3 (63), ч. 2. – С. 166-167.
7. Монатко К.В. Експериментальне обґрунтування доцільності використання ліофільного порошку кавуна при гострій нирковій недостатності / К.В. Монатко, О.А. Подплетня, К.В. Циганков // Теоретичні та практичні аспекти розвитку сучасної медицини: зб. тез. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 21-22 вересня 2012 року): – Львів: ГО «Львівська медична спільнота», 2012. – С. 81-84.
8. Монатко К.В. Ліофільний порошок кавуна – перспективний засіб фітотерапії / К.В. Монатко // Охорона та захист здоров'я людини в сучасних умовах: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28-29 вересня 2012 року): – Одеса: ГО «Південна фундація медицини», 2012. – С. 19-22.
9. Науково-практичні рекомендації з утримання лабораторних тварин та робота з ними / Ю.М. Кожем'якін, О.С. Хромов, М.А. Філоненко, Г.А. Сайретдінова. – К., 2002. – 155 с.
10. Соколова Л.В. Органолептичні та фізико-хімічні властивості відновленого соку кавуна порівняно зі свіжим / Л.В. Соколова // Фармацевтичний часопис. – 2009. – №3. – С. 53-55.
11. Теорія і практика сублимаційного сушіння: посібник / Л.В. Соколова, О.М. Барна, Н.М. Белей [та ін.]; за ред. доц. Л.В. Соколової. – Тернопіль: Крок, 2011. – 129с.
12. Чекман І.С. Клінічна фітотерапія / І.С. Чекман. – К.: Вид. АСК, 2003. – 550 с.
13. Barnes J. Herbal medicines / J. Barnes, L.A. Anderson, J.D. Phillipson. – London, Chicago: Pharmaceutical Press, 2007. – 710 p.
14. Wichtl M. Herbal drugs and phytopharmaceuticals / M. Wichtl. – Stuttgart: Medpharm Scientific publishers, 2004. – 704 p.

